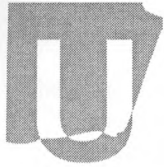

PRIKUPLJANJE MUZEJSKE GRAĐE IZ DOMOVINSKOG RATA

Ruža Marić

U toku najžešće ratne agresije na Hrvatsku, u listopadu 1991. godine, pokrenuta je inicijativa za stvaranje kompleksnog programa znanstvenih istraživanja o agresiji na Hrvatsku nekad i sad. U daljnjoj razradi ovog programa, a na inicijativu Arhiva Hrvatske, sazvan je konzultativni sastanak znanstvenih, stručnih i drugih javnih institucija i organizacija, koje su u mogućnosti da porade oko sabiranja ili stvaranja, te čuvanja i adekvatnog informatičkog evidentiranja relevantne dokumentarne građe radi stvaranja raznovrsne, opsežne i dragocjene dokumentacije o suvremenim ratnim zbivanjima na tlu Republike Hrvatske.

Na ovom sastanku, na koji su bili pozvani Arhiv Hrvatske, Kinoteka Hrvatske, Historijski arhiv Zagreb, Institut za suvremenu povijest, Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, Institut za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta, Muzejski dokumentacioni centar, Hrvatski povijesni muzej, Ministarstvo kulture i prosvjete, Ministarstvo znanosti, tehnologije i informatike i Ministarstvo informiranja, donesen je prijedlog zadataka i nosilaca koordinacije:

1. Evidencija i kontrola klasične registraturne dokumentacije, koja se nalazi kod raznovrsnih javnih (državnih, društvenih, privrednih, zdravstvenih, kulturnih itd.) institucija povjerena je Arhivu Hrvatske u Zagrebu, uza suradnju regionalnih arhiva.
2. Evidencija i kontrola moderne audio-vizualne dokumentacije, koja se nalazi kod raznovrsnih javnih institucija, povjerena je Kinoteci Hrvatske.
3. Sabiranje ili stvaranje anketno-memoarske dokumentacije, evidencija i kontrola povjerani su Institutu za suvremenu povijest u Zagrebu.
4. Evidencija, sabiranje i bibliotečno-informatička obrada relevantne publicističke dokumentacije (novine, časopisi, knjige) povjereni su Nacionalnoj i sveučilišnoj Biblioteci u Zagrebu.
5. Evidencija, sabiranje ili stvaranje, kao i kontrola fotografske, tehničke i druge dokumentacije o spomeničkoj baštini (urbanih/ruralnih naselja, te pojedinačnih nepokretnih i pokretnih kulturnih dobara) povjereni su Republičkom zavodu za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu, Institutu za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Muzejskome dokumentacionom centru u Zagrebu i Hrvatskome povijesnome muzeju u Zagrebu.

U siječnju 1992. godine uslijedila je Preporuka Ministarstva kulture i prosvjete RH o prikupljanju i zaštiti dokumentacije o suvremenim zbivanjima u Hrvatskoj, prema kojoj su muzeji dužni kontinuirano raditi na evidentiranju, prikupljanju, čuvanju i zaštiti trodimenzionalnih predmeta, svakodnevne i prigodne uporabe, vojnih odora, oružja, državnih i drugih insignija, fotodokumentacije i sl. u uskoj suradnji s Arhivom Hrvatske, NSB-om, Zavodom za zaštitu spomenika kulture Ministarstva kulture i prosvjete. Koordinaciju u prikupljanju takve građe prema toj preporuci u muzejskoj djelatnosti vode Muzejski dokumentacioni centar i Hrvatski povijesni muzej.

Slijedeći Preporuku Ministarstva, Muzejski dokumentacioni centar je kontaktirao muzeje i galerije Hrvatske, te u veljači 1992. godine anketirao 44 muzeja o toku akcije prikupljanja dokumentacije. Rezimirajući sve što je u međuvremenu učinjeno, kao i rezultate ankete, MDC je u travnju 1992. godine sazvaio sastanak s temom prikupljanja i zaštite muzejske građe o suvremenim zbivanjima na području RH,

procjene ratnih šteta, programa međunarodne stručne pomoći i dr., na koji su, uz već definirane subjekte, pozvani i predstavnici matičnih i regionalnih muzeja Hrvatske.

Nakon opširnih izvješća, diskusija i prijedloga, izneseni su problemi iz kojih su definirane sljedeće potrebe i zaključci:

- nemogućnost cjelovitijeg prikupljanja građe - trodimenzionalnih predmeta iz bivših vojarni "JNA", s obzirom na potrebu stavljanja istih u funkciju ratnih napora RH;
 - nedostatna financijska sredstva za stručno obavljanje prioritentnih zadataka muzeja - obilazak terena, smještaj muzejske građe, uređenje depoa, otkup, zaštitu evakuirane građe;
 - nedostatan stručni kadar, pogotovo povjesničara;
 - potrebno utvrditi jedinstvenu metodologiju evidentiranja, prikupljanja, obrade i čuvanja građe u matičnim i regionalnim muzejima;
 - potrebno verificirati preliminarni muzeološki program Hrvatskoga povijesnog muzeja o fondu domovinskog rata i utvrditi razinu osnivanja ratnog muzeja za koji građu prikuplja Stožer HV;
 - potrebno verificirati stručne akcije i prijedloge Hrvatskoga školskog muzeja o njihovu kontinuiranom prikupljanju, obradi, zaštiti i čuvanju građe o školama, učenicima i učiteljima u domovinskom ratu;
 - foto, video i filmsku dokumentaciju nastaviti koordinirano prikupljati na razini Kinoteke Hrvatske, Zavoda za zaštitu spomenika kulture, MPK RH, MDC-a, Foto-savca Hrvatske, HTV-a i dr.;
 - primjeniti Upute za primjenu Zakona o utvrđivanju ratne štete na spomenicima kulture na području RH - uključiti muzeje i galerije u rad;
 - suradnja MDC-a s promatračkom misijom EZ-a u Zagrebu, stručna pomoć - očevid stanja muzeja/galerija na okupiranom teritoriju RH;
 - potrebna koordinacija stručnih i znanstvenih projekata vezanih uz obnovu muzeja, utvrditi stanje pokretne kulturne baštine, krađe muzejskih fondova, uspostaviti međunarodnu stručnu suradnju putem Ministarstva kulture i prosvjete, Ministarstva obnove i Vlade RH te koordinativnih institucija u kulturnim djelatnostima;
 - definirati mogućnosti međunarodne stručne i financijske pomoći - prijedlog pomoći austrijskih muzeja (financijska pomoć), UNESCO-a (muzeološka obnova muzeja) i Fondacije ARCH (organizacija seminara za muzejske restauratore i preparatore u Hrvatskoj).
- Sakupljajući relevantne podatke, MDC je u međuvremenu formirao:
- bazu podataka o uništenjima muzeja i galerija Hrvatske;
 - bazu podataka o muzejima, galerijama i crkvenim zbirkama na okupiranom području s naznakom dokumentacije o fondovima muzeja;
 - bazu podataka o izvještajima muzeja i galerija RH o poduzetim mjerama zaštite muzejske građe, evakuacije građe, problemima u zaštiti, koja se neprestano dopunjava;
 - bazu podataka o izložbama muzeja i galerija s temom rata u zemlji i inozemstvu;
 - bazu podataka o izdavačkoj djelatnosti muzeja Hrvatske u 1991. godini (publikacije, plakati, razglednice);
 - bazu podataka - registar muzejske djelatnosti (prostor, fondovi, kadar, depoi);
 - MDC je dao prijedlog formiranja baze podataka za unos podataka o dislociranoj muzejskoj građi;
 - nastavio kontinuirani rad na inventiranju inventarnih knjiga hrvatskih muzeja i galerija;
 - pripremio i izdao tematski broj časopisa *Informatica Museologica* o ratnim razaranjima kulturne baštine u Hrvatskoj.
- Uvažavajući sve probleme nametnuli su se sljedeći zaključci:
- Na zajedničkom sastanku čelnih ljudi Ministarstva kulture i prosvjete i Ministarstva obrane Republike Hrvatske, Muzejskoga dokumentacionog

centra, Arhiva Hrvatske, Nacionalne i sveučilišne biblioteke i Hrvatskoga povijesnog muzeja definirati pojedinačne kompetencije te odrediti međusobnu koordinaciju, iz čega moraju proisteci naredbe obvezatne za sve relevantne činioce;

- Na stručnoj razini utvrditi jedinstvenu metodologiju evidentiranja, prikupljanja, obrade i čuvanja građe u matičnim i regionalnim muzejima;
- Uspostaviti koordinaciju između matičnih i regionalnih muzeja odnosno kustosa koji se bave određenom problematikom, čime bi se postigla koordinacija sakupljanja zadane građe;
- Razmotriti svrhovitost osnivanja Ratnog muzeja s obzirom na postojeće relevantne institucije, a isto tako i elaborirani muzeološki program Hrvatskoga povijesnog muzeja o fondu domovinskog rata;
- Osigurati financijsku potporu za realizaciju postavljenih zadataka.

Primljeno: 5. 5. 1993.

SUMMARY

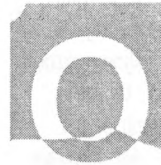
Collecting Material on Patriotic War

by Ruža Marić

The author reports on the Croatian museum community's efforts to research, collect and preserve material on the Patriotic War. The members of the public institutions concerned with the documenting of the contemporary events in the Republic of Croatia first met in October 1992, and decided upon sharing particular tasks and coordination of activities. The directive issued in January 1992 by the Ministry of Education and Culture of the Republic of Croatia to all museum institutions to gather, document and preserve material concerning the Patriotic War followed. The action has been coordinated by the Museum Documentation Centre and Croatian History Museum. MDC surveyed the results of the action and organized a meeting of the members of all national and regional museums in April 1992 to discuss results and draw plans for further actions.

EUROPSKA KONFERENCIJA ETNOGRAFSKIH MUZEJA

Damodar Frlan
Etnografski muzej
Zagreb

d 22. do 24. veljače 1993. u Parizu, u organizaciji Musée national des arts et traditions populaires (ATP), održan je prvi susret stručnjaka iz etnografskih muzeja europskih zemalja. Program susreta pripremila je tijekom dvije godine grupa etnologa-muzealaca iz više zemalja, uključujući i autora ovog teksta. Ovaj ambiciozni, i kako se na kraju pokazalo, potreban projekt, planiran je uslijed spleta okolnosti. S jedne strane, uprava ATP-a je organiziranjem ovoga skupa željela povećati "specifičnu težinu" Muzeja jer je Uprava francuskih muzeja prijetila zatvaranjem zbog relativno malih ostvarenih prihoda. S druge strane, nije se mogla zanemariti činjenica da je u Europi došlo do političkih, a time i promjena na području kulture. Integracija Zapadne Europe, promjene i otvaranje Istočne Europe, pojava nacionalizama, sukoba, ali i osvještavanje nacionalnih identiteta, bili su poticaji da se s aspekta struke koja o mnogima od tih pitanja i inače govori svojim jezikom, definira stanje i planira povezivanje i suradnja muzeja i stručnjaka. Namjera organizatora bila je osnivanje Udruženja europskih etnografskih muzeja koje bi postalo pridružena organizacija ICOM-a. Planira se osnivanje mreže europskih etnografskih muzeja, razmjenjivanje stručnjaka, izložaba i literature, kao i izdavanje vodiča kroz muzeje, najprije komercijalnoga (turističkoga), a kasnije specijaliziranoga za stručnjake. Tijekom Konferencije trebala je biti prihvaćena Povelja europskih etnografskih muzeja, zapravo rezolucija s naglašenim kodeksom profesionalne etike. Prilika da pripremi ovaj dokument pripala je predstavniku iz Hrvatske. Tijekom rada Konferencije iskrsnule su, međutim, poteškoće. Kolege iz Grčke su u listopadu 1992. u Ateni organizirali sličan skup za etnologe-muzealce iz zemalja Europske zajednice. Ondje je predloženo osnivanje udruženja muzeja samo iz zemalja Zajednice, pa kako ta ideja nije prihvaćena, grčka je delegacija prijedlog ponovila u Parizu. Dakako, to je proglašeno segregacijom i glatko je odbijeno.

Drugi problem pojavio se u vezi s Međunarodnim komitetom ICOM-a za etnografske muzeje (ICME). Osnivanjem novog udruženja neizbježno bi nastala do određena kolizija u radu. ICME nije uočio da postoji potreba povezivanja i organiziranja svih onih muzeja koji nisu članovi ICOM-a/ICME-a, pa je ova pariška inicijativa ispravila taj propust. U ovu grupu spada velika većina muzeja diljem Europe, napose iz istočnih zemalja. Kako je konkurencija između postojeće i nove organizacije postala delikatan problem, njegovo rješavanje odgođeno je za kasnije. Budući da je prihvaćanje Povelje bilo usko vezano uz osnivanje Udruženja, ona ovom prilikom nije prihvaćena u cijelosti, već je iz teksta Povelje sažet kraći tekst Rezolucije, što je tada i prihvaćeno.

Sam rad Konferencije tekao je u ATP-u u velikoj konferencijskoj dvorani i drugim prostorima Muzeja. Procijenjeno je da se okupilo oko 400 stručnjaka koji su u tri dana na plenarnoj sjednici i na okruglim stolovima govorili o svojim iskustvima i problemima. Radilo se prema glavnim temama i za okruglim stolovima. Teme su bile:

- Položaj i uloga etnografskih muzeja u Europi danas,
- Europska mreža dokumentacijskih i istraživačkih projekata u etnografskim muzejima,